

ТАНЕЦЬ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ТЕКСТ: ОСМИСЛЕННЯ ДИНАМІКИ ПОЧУТТІВ У ХОРЕОГРАФІЧНІЙ КОМПОЗИЦІЇ

У статті розглянуто танець як своєрідний емоційний текст, у якому рух постає засобом художнього осмислення динаміки почуттів. На основі аналізу історико-мистецьких та ідейно-тематичних засад хореографії виявлено особливості пластичного вираження емоцій, а також окреслено роль композиційної побудови та сценографії у створенні цілісного образу. Доведено, що танець функціонує як універсальна мова, здатна передавати найтонші психологічні стани й відображати багатовимірність внутрішнього світу людини.

Ключові слова: танець, хореографічна композиція, емоції, динаміка почуттів, сценографія.

Актуальність теми. У сучасному мистецтвознавстві танець розглядається не лише як технічна дисципліна, а як особлива мова, що здатна передавати глибокі емоційні стани. Осмислення динаміки почуттів у хореографічній композиції дозволяє зрозуміти, як рух стає засобом художнього висловлювання та створення сценічного образу.

Метою статті є дослідження танцю як емоційного тексту, у якому пластичність і виразність руху функціонують як засіб відтворення внутрішніх процесів людини.

Танець постає не лише як рухова діяльність, а як особливий вид невербального тексту, у якому кожен жест, ритм і пауза стають знаками внутрішніх переживань. Хореографічна композиція, подібно до літературного твору, має власну драматургію: експозицію, розвиток, кульмінацію та розв'язку, що відображають емоційний шлях виконавця й глядача. Динаміка почуттів у танці передається через пластичність тіла, зміну темпу, акцентування рухів, контраст світла й музики. У цьому контексті танець можна розглядати як живий текст, де кожен рух є словом, а композиція – розповіддю, що народжується з тілесної виразності й водночас формує спільний емоційний простір між сценічним виконавцем та аудиторією.

Історико-мистецькі засади демонструють, що впродовж століть танець виконував роль інструмента вираження емоцій: від ритуальної символіки у первісних обрядах до експресивності модерністських та авангардних пошуків ХХ століття. Класицизм надавав перевагу гармонії та чіткості форми, романтизм — драматизму внутрішніх переживань, а

модернізм і постмодернізм відкрили шлях до індивідуальної свободи та тілесної експресії. Хореографічна композиція постає як своєрідна культурна пам'ять, у якій поєднуються традиційні та новаторські підходи [1, с.349], [3, с. 52].

Ідейно-тематична основа хореографічної композиції свідчить, що рух ніколи не є нейтральним: він завжди несе емоційний сенс. Жест, пауза, ритмічний акцент чи темпоритм функціонують як інтонаційні засоби мови почуттів. У цьому сенсі танець можна трактувати як емоційний текст, у якому драматургія будується на логіці зміни почуттів.

Композиційно-архітектонічна структура танцювального твору виступає способом відображення емоційної динаміки. Від експозиції до кульмінації та розв'язки відбувається перехід від конфлікту до гармонії, що символізує шлях внутрішніх переживань людини. Кожен рух постає аргументом у своєрідному діалозі, який ведуть між собою персонажі або цілі танцювальні групи [2, с.6].

Особливу роль у створенні емоційного наративу відіграє сценографія. Вона формує просторовий та світловий образ, який підсилює драматургію танцю. Поєднання світла, костюмів та сценічного простору створює додатковий рівень виразності, що відтворює шлях від напруження й протиставлення до гармонійного синтезу.

Також розглянемо психологічний аспект сприйняття танцю як емоційного тексту.

Осмислення танцю як емоційного тексту потребує врахування не лише художніх, а й психологічних механізмів сприйняття. Глядач, спостерігаючи за рухами виконавця, не просто фіксує форму та ритм, а емоційно «зчитує» їх, проєктуючи на власний досвід. Цей процес пояснюється дією дзеркальних нейронів, які активуються під час споглядання руху і створюють ефект співпроживання. Саме завдяки цьому нейрофізіологічному феномену глядач інтуїтивно розпізнає радість, тривогу чи драматизм, що закладені у пластиці танцівника.

Важливим чинником виступає ритмічна організація композиції. Наукові дослідження свідчать, що зміна темпу, акцентування сильних і слабких долей, контрастність динаміки впливають на частоту серцевих скорочень та дихання, викликаючи відповідні психофізіологічні реакції. Повільний темп сприяє медитативному зануренню, тоді як швидкий — стимулює відчуття напруження, тривоги або ейфорії. Таким чином, ритм і темпо-ритм стають своєрідними емоційними маркерами, які підсилюють сюжетно-драматичну лінію.

Не менш значущою є інтонаційність рухів — мікродинаміка жестів, пауз та мімічних нюансів. Навіть невеликий нахил голови чи зміна амплітуди руху сприймається як зміна емоційної інтонації, подібно до зміни тону в усній мові. Ця тілесна «пунктуація» допомагає глядачеві орієнтуватися в емоційних переходах, створюючи ефект розмови без слів.

Психологічне сприйняття танцю також залежить від індивідуального досвіду глядача: культурного бекграунду, особистих переживань, навіть актуального настрою. Тому один і той самий рух може викликати різні асоціації та відтінки почуттів у різних людей, що робить танець багатозначним і відкритим для інтерпретацій.

Таким чином, психологічний підхід дає змогу глибше пояснити, як хореографічна композиція перетворюється на живий емоційний текст, у якому глядач не просто спостерігає, а співпереживає, стаючи співтворцем художнього смислу.

Висновки. Танець як емоційний текст є унікальною формою художнього висловлювання, де пластичність руху поєднується з глибиною внутрішніх переживань. У хореографічній композиції відбувається трансформація почуттів у сценічний образ, а динаміка емоцій постає драматургічним каркасом твору. Композиційна структура, сценографія та історико-мистецький контекст забезпечують багатошаровість і психологічну глибину хореографії, яка водночас виконує функцію культурної пам'яті та художньої рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зінич О. Тенденції інтеграції образних систем сучасного українського балетного (пластичного) театру у світовому контексті: аспект інтерпретації тексту вистави. *Образні системи української художньої культури в історичному та типологічному аспектах: театр, музика, образотворче мистецтво: колект. монографія.* Київ, 2019. С. 315–459. URL: <http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/obraz.pdf> (дата звернення: 03.09.2025).
2. Плахотнюк О. Етносвітогляд фольклорного танцю в мистецькому просторі сучасності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць.* Дрогобич, 2021. Вип. 35. Том 5. С. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-1> (дата звернення: 03.09.2025).
3. Тимчула А. Народне хореографічне мистецтво українців Закарпаття другої половини XX – початку XXI ст. : дис. на здоб. наук. ступ. канд. мист-ва: 26.00.01. Київ, 2021. 197 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0421U101552> (дата звернення: 03.09.2025).

**Науковий керівник кандидатка педагогічних наук, доцентка
Терешенко Н.В.**